

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลโดยใช้โครงการคุณธรรม DEVELOPING VOLUNTEER SPIRIT BEHAVIORS OF NURSING STUDENTS BY USING THE MORAL PROJECT

Received: October 24, 2019

Revised: November 21, 2019

Accepted: December 23, 2019

อัสนี วันชัย^{1*} อัญชลี แก้วสระศรี² นุศรา วิจิตรแก้ว³ และอารีย์ กุลจู่⁴
Ausanee Wanchai^{1*} Anchalee Kaewsasri² Nussara Vichitkaew³ and Aree Kuljoo⁴

^{1,2,3,4}วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช

^{1,2,3,4}Boromajonani College of Nursing Buddhachinaraj, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: wausanee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลังทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล จำนวน 142 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรม และ 2) แบบวัดพฤติกรรมจิตอาสา วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Dependent t-test ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรม มีพฤติกรรมจิตอาสาโดยรวมสูงกว่าก่อนจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมจิตอาสาทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านความมุ่งมั่นพัฒนาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมจิตอาสา นักศึกษาพยาบาล โครงการคุณธรรม

Abstract

This quasi-experimental research, one group pretest-posttest design aimed to compare the volunteer behavior scores of nursing students before and after teaching and learning by using the moral project method. Samples were 142 nursing students in the 2nd year at Boromarajonani College of Nursing, Buddhachinaraj, who enrolled in the subject of Ethics and Laws in Nursing Profession. The research instruments consisted of 1) lesson plans by using the moral project and 2) volunteer

behavior measurement. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Dependent t-test. The results of the study showed that after attending the teaching and learning by using the moral project method, the sample group had overall volunteer behavior scores higher than before learning, with statistical significance ($p < .001$). When considering each aspect, it was found that all aspects of volunteer behavior scores, including sacrifice for society, helping others, and the commitment to develop themselves, were higher than those before attending class, with statistical significance ($p < .001$).

Keywords: Volunteer Spirit Behaviors, Nursing Students, Moral Project

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า สถาบันการศึกษาจะต้องจัดการศึกษาที่เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Office of the National Education Commission, 1999, p. 3) ดังนั้น สถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตพยาบาลเพื่อไปรับใช้สังคมจำเป็นต้องตระหนักในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาพยาบาลเป็นอย่างดี เพราะวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพของการปฏิบัติต่อผู้ป่วยและครอบครัวที่ถูกคาดหวังจากสังคมว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง (Kata et al., 2018, p. 249)

พฤติกรรมจิตอาสาเป็นพฤติกรรมจริยธรรมหนึ่งที่มีหมายถึง ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือสังคม จึงนับเป็นพฤติกรรมจริยธรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมทุกกลุ่มวัย (Sriboribon, 2007, p. 2) รวมทั้งนักศึกษาพยาบาลซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตก็ควรที่จะได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังจิตอาสาจนจบออกมาเพื่อรับใช้สังคม (Vetcho, 2014, p. 11) ทั้งนี้ บุคคลที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสา ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละสิ่งของ การเสียสละเงิน เวลา แรงกาย และ สติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่ง Sriboribon (2007, p. 142) กล่าวว่าความเป็นผู้มีจิตอาสาสามารถวัดออกมาได้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเสียสละต่อสังคม และ 3) ความมุ่งมั่นพัฒนา ทั้งนี้ การสร้างคนให้มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะมีความสำคัญเป็น อย่างยิ่งเพราะถ้าครูปลูกฝัง ส่งเสริมสร้างเสริมหรือพัฒนานักศึกษาให้มีจิตสาธารณะด้วยวิธีการต่างๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาคิดแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม รู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้กับผู้อื่นจะทำให้ปัญหาที่กล่าวมาลดลง (Thanawuthikul et al., 2013, p. 48)

สำหรับแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมจิตอาสาที่พึงประสงค์นั้น Satapombumrungpa et al. (2017, p. 122) เสนอแนะไว้ว่า ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาควรมีการวางแผนการพัฒนาจิตอาสา โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาให้กับผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัยอย่างเต็มศักยภาพ เช่น การส่งเสริม

กิจกรรมด้านการเสียสละ ปลูกฝังให้เป็นผู้ให้ การสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้มีจิตใจช่วยเหลือสังคม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนคุณค่าในตัวของผู้เรียนและส่งผลถึงผู้อื่นในสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาของผู้เรียน คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานคุณธรรม ซึ่งถือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมโดยมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน โดยอาศัยเทคนิคการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Approach) ที่เกิดขึ้นมาจากความสนใจของผู้เรียนเอง (Learner Centered) และเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานตามสมควรในลักษณะวิจัยปฏิบัติการ (Mini Action Research) ทำให้ก่อให้เกิดการส่งเสริมและบ่มเพาะความดีมีคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ (Kalyanamits for Buddhist Networks, 2013, p. 1)

ซึ่งจากการศึกษาของ Sawadithaisong et al. (2013, p. 2) ที่ได้นำรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของโครงงานคุณธรรมไปใช้ในนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในปีการศึกษา 2555 พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรมเป็นผู้มีแนวโน้มพฤติกรรมจิตอาสา ทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรม โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรม ให้ข้อมูลว่าหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรม ตนเองมีแนวโน้มของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และการมุ่งมั่นพัฒนา ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาต้องการช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น มีการตัดสินใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นง่ายขึ้น เช่น การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น การซ่อมแซมอุปกรณ์การเรียนในโรงเรียน การทำงานกุ๊ยกัย การช่วยเหลือผู้สูงอายุ การทำสัปปายะ การช่วยสอนหนังสือเด็ก การมอบเครื่องนุ่งห่มกันหนาวกับหมู่บ้านที่ห่างไกลหรือโรงเรียนที่ขาดแคลน เป็นต้น

ดังนั้น ภาควิชาบริหารและพัฒนาวิชาชีพพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช ในบทบาทของภาควิชาที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว ในการหาแนวทางเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะในด้านพฤติกรรมจิตอาสา จึงได้จัดสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการร่วมกันกับงานกิจการนักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการสร้างสรรค์โครงการในการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาของตนเองภายใต้โครงงานคุณธรรม ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสา สำหรับนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานคุณธรรม

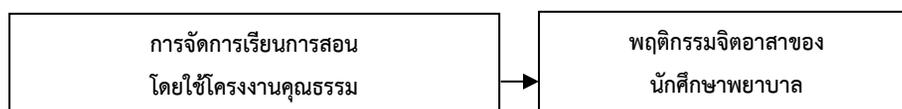
คำถามการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานคุณธรรมสามารถส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลได้หรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมจิตอาสาหลังจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานคุณธรรมสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานคุณธรรม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) แบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลังทดลอง

กลุ่มเป้าหมาย การศึกษาครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช ปีการศึกษา 2561 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา วิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลจำนวน 142 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนโดยใช้โครงงานคุณธรรม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม รายได้ และศาสนา

2.2 แบบวัดพฤติกรรมจิตอาสา ของ Wongpitak (2013) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 7 ข้อ ด้านการเสียสละต่อสังคม จำนวน 4 ข้อ และด้านความมุ่งมั่นพัฒนา จำนวน 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ใช้เวลาในการตอบแบบวัดพฤติกรรมประมาณ 15 นาทีที่ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อคิดเห็น	ค่าคะแนน
ปฏิบัติทุกครั้ง	5
ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง	4

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	3
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	2
ไม่มีการปฏิบัติเลย	1

การให้ค่าความหมายของคะแนนพฤติกรรมจิตอาสาทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

คะแนนที่อยู่ระหว่าง 1.00 – 2.33 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตอาสาในระดับน้อย

คะแนนที่อยู่ระหว่าง 2.34 - 3.66 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตอาสาในระดับปานกลาง

คะแนนที่อยู่ระหว่าง 3.67 - 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตอาสาในระดับสูง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. **ความตรงของเครื่องมือ (Content Validity)** Wongpitak (2013, p. 44) ได้นำเครื่องมือไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับแก้ไขเครื่องมือก่อนนำไปใช้ต่อไป ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

2. **ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย (Reliability)** ผู้วิจัยนำเครื่องมือของ Wongpitak (2013, pp. 94-95) ไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่ายภูมิภาค มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เลขที่ RREC No. 031/61 ทั้งนี้ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกจัดเก็บไว้ในสถานที่ที่ปลอดภัย มีการใช้รหัสแทนชื่อจริง รหัสที่อาจจะระบุเกี่ยวกับรายละเอียดของตัวอย่างจะถูกจัดเก็บแยกในที่ปลอดภัยเช่นกัน ข้อมูลเกี่ยวกับตัวอย่างจะไม่ถูกเปิดเผยกับบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้การนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอเพื่อการศึกษา และนำเสนอโดยภาพรวม ไม่เฉพาะเจาะจงรายบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการดำเนินการ

1.1 ขั้นเตรียมดำเนินการ

1.1.1 ผู้วิจัยศึกษาประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาและเยาวชนไทยที่สร้างปัญหาให้กับประเทศชาติ และศึกษาหลักสูตร ลักษณะรายวิชา สมรรถนะของนักศึกษาและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยเฉพาะของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ รวมไปถึงศึกษา ลักษณะของรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาล

1.1.2 ประชุมร่วมกันระหว่างทีมผู้สอนกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการจัดกิจกรรมบูรณาการการพัฒนา นักศึกษากับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย

1.1.3 วางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง โดยการออกแบบกิจกรรมบูรณาการการจัดการเรียนการสอนกับการพัฒนานักศึกษาและการวิจัยที่ใช้โครงงานคุณธรรมเป็นฐานในการเรียนรู้

1.1.4 เขียนโครงการวิจัยเพื่อขออนุมัติดำเนินการและขอทุนสนับสนุนโครงการ

1.2 ชั้นดำเนินการ

1.2.1 มอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัยปฐมนิเทศนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเพื่อแบ่งกลุ่มและชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดการทำกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกับการพัฒนานักศึกษาและการวิจัย และรวมทั้งการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาในนักศึกษาพยาบาล

1.2.2 ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดพฤติกรรมจิตอาสาก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมบูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนานักศึกษา โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 6 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเลือกประเด็นปัญหา ครูในบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้ นักศึกษากล้าแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน และให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มเลือกประเด็นที่กลุ่มสนใจด้วยตนเอง โดยครูมีหน้าที่ชี้แนะวิธีการเลือกประเด็นปัญหา และการเชื่อมโยงความคิด เพื่อวางแผนจัดโครงการคุณธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านนั้นๆ ใช้เวลา 30 นาที

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มเห็นพ้องกันและตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาหรือหัวข้อได้แล้ว และได้รับความเห็นชอบจากครูที่ปรึกษาแล้ว ครูในบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยกระตุ้นกลุ่มให้นักศึกษาทุกคนระดมความคิดในการวางแผนงาน และสะท้อนคิดในเนื้อหาสาระที่ได้จากการประชุมกลุ่ม เพื่อตอบคำถาม 5 ข้อต่อไปนี้

1. “ปัญหา” ที่เลือกเป็นประเด็นเริ่มต้นทำโครงการงาน คืออะไร?
2. ปัญหานั้นมี “สาเหตุ” มาจากอะไร?
3. “เป้าหมาย” ของการแก้ปัญหาคืออะไร?
4. “ทางแก้” หรือวิธีการดำเนินงาน เพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น มีแผนงาน อย่างไรบ้าง?
5. การดำเนินงานโครงการงานดังกล่าว นั้น มีการใช้ “หลักธรรมและแนวพระราชดำริ” อะไรบ้าง? โดยใช้

เวลา 30 นาที

ระยะที่ 3 การจัดทำร่างโครงการ ครูในบทบาทของพี่เลี้ยงทำหน้าที่ในการส่งเสริมให้นักศึกษาพิจารณาวางแผนงานในรายละเอียดและภาพรวมทั้งหมด และคอยชี้แนะจุดที่อาจมีความเสี่ยงในการดำเนินการเพื่อให้นักศึกษาได้วางแผนการทำงานที่รอบคอบและรัดกุมทุกขั้นตอน โดยให้นักศึกษา นำข้อมูลที่รวบรวมและประมวลได้ทั้งหมดจากระยะที่ 1 และ 2 นั้นมาเรียบเรียงและจัดทำเป็นเอกสารร่างโครงการงาน ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ที่มีหัวข้อต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ 10 หัวข้อ ดังนี้ 1) ชื่อโครงการงาน 2) กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการงาน 3) ที่ปรึกษาโครงการงาน 4) วัตถุประสงค์ 5) สถานที่และกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 6) สาระสำคัญของโครงการงาน 7) การศึกษาวิเคราะห์ 8) วิธีการดำเนินงาน 9) งบประมาณและแหล่งที่มาของงบประมาณ และ 10) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ระยะที่ 4 การดำเนินโครงการงาน ครูให้นักศึกษานำโครงการงานที่ผ่านการอนุมัติจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วมาปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานที่วางแผนไว้ โดยบางกลุ่มอาจใช้ใช้ชั่วโมงพัฒนานักศึกษา หรือบาง

กลุ่มอาจใช้ชั่วโมงนอกเวลาราชการ ให้เสร็จสิ้นตามแผนงาน ที่กำหนดไว้ภายในระยะเวลา 2 เดือน โดยครูแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับติดตามและคอยช่วยเหลือนักศึกษาเมื่อนักศึกษาต้องการความช่วยเหลือ เช่น การประสานงาน เรื่องการเดินทางไปทำกิจกรรมสอนสถานที่ เป็นต้น

ระยะที่ 5 การสรุปประเมินผลและเขียนรายงาน ครูมอบหมายให้นักศึกษาทำการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำมาใช้จัดทำเป็นเอกสารและสื่อการนำเสนอโครงการน ใช้เวลา 3 ชั่วโมง โดยครูมีหน้าที่ในการตั้งประเด็นคำถามเพื่อสะท้อนคิดกับนักศึกษานักศึกษาได้เรียนรู้อะไรจากการทำโครงการคุณธรรม มีจิตสำนึกเกี่ยวกับจิตอาสาเพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร

ระยะที่ 6 การนำเสนอโครงการ ครูมอบหมายให้นักศึกษานำเสนอโครงการให้สมาชิกในห้องเรียนฟัง โดยมีครูให้ข้อเสนอแนะและประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษา โดยการใช้แบบประเมินพฤติกรรมจิตอาสาหลังเข้าร่วมกิจกรรม ใช้เวลา 3 ชั่วโมง

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลการวิจัย และสรุปผลรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่และร้อยละ
2. ข้อมูลพฤติกรรมจิตอาสาของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามเกณฑ์การให้คะแนนรายด้านและโดยรวมที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ในหัวข้อเครื่องมือวิจัย
3. เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมจิตอาสาของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยโครงการคุณธรรมด้วยสถิติ Dependent T-test

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 88.73 มีอายุอยู่ระหว่าง 20 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 92.25 มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีรายได้/เดือน 4,001-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.12 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97.18 (ตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (n = 142)

ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	16	11.27
หญิง	126	88.73
อายุ (ปี)		
<20	5	3.52
20 - 25	131	92.25
30 - 35	6	4.23

ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ความถี่	ร้อยละ
เกรดเฉลี่ยสะสม		
≤2.50	8	5.63
2.51 – 3.00	71	50.00
3.01 – 3.50	56	39.44
3.51 – 4.00	7	4.93
รายได้/เดือน (บาท)		
≤4,000	53	37.32
4,001 – 6,000	74	52.12
6,001 – 8,000	12	8.45
8,001 - 10,000	0	0.00
>10,000	3	2.11
ศาสนา		
พุทธ	138	97.18
คริสต์	4	2.82

ข้อมูลพฤติกรรมจิตอาสาของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังได้รับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้โครงการคุณธรรมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมจิตอาสาโดยรวมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพฤติกรรมจิตอาสาทุกด้านสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ตามลำดับ ($p < .001$) (ตาราง 2)

ตาราง 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมจิตอาสาของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมเป็นฐาน จำแนกเป็นภาพรวมและรายด้าน ($n = 142$)

พฤติกรรมจิตอาสา	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t-test	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	3.38	0.59	4.05	0.46	16.74	.001
2. ด้านการเสียสละต่อสังคม	3.44	0.69	4.08	0.55	13.90	.001
3. ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา	3.12	0.80	3.88	0.72	14.74	.001
โดยรวม	3.33	0.59	4.01	0.48	17.80	.001

การอภิปรายผล

ในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้โครงการคุณธรรม ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมเป็นฐาน

กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมจิตอาสาโดยรวมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าพฤติกรรมจิตอาสาทุกด้านสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับ คือ ด้านการเสียสละ ต่อสังคม ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ตามลำดับ ($p < .001$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanchai et al. (2017, p. 324) ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมและการสะท้อน คิติกกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมคุณธรรมโดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมมีกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินการตั้งแต่แรกเริ่ม โดยเริ่มจากการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่นักศึกษาต้องการพัฒนา การค้นหาสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา จากนั้นก็มีการวางแผนและลงมือดำเนินกิจกรรมที่วางไว้ร่วมกันด้วย กระบวนการกลุ่มของนักศึกษาเอง โดยครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น สิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัย หนึ่งที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาที่ต้องการแก้ไข จนส่งผลให้ซึมซับความรู้สึกของการมีจิตอาสาที่ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว สอดคล้องกับ Lenanant (2016, p.959) ที่กล่าวว่า กระบวนการศึกษาที่มีระบบบูรณาการกับ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความสนใจของผู้เรียนอย่างลุ่ม ลึก โดยผ่านกระบวนการหลัก คือ กระบวนการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จึงเป็นการเรียนรู้จากการได้มีประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Foundation of Virtuous Youth (2018, p. 24-26) ที่สนับสนุนแนวคิดนี้ว่า แนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรม จิตอาสา คือ การทำเป็นโครงการคุณธรรมที่ผู้เรียนได้คิด เลือกลงมือปฏิบัติโครงการด้วยตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมจิตอาสาที่ตนเองสนใจจะพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตอาสาสูงขึ้น

นอกจากนี้ ลักษณะการดำเนินกิจกรรมในโครงการคุณธรรมที่นักศึกษาดำเนินการนั้นส่วนใหญ่จะเป็น กิจกรรมที่นักศึกษานำความรู้พื้นฐานทางด้านกายภาพ และการดูแลสุขภาพตนเองและผู้อื่นมาดำเนินการต่อยอด เช่น โครงการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โครงการสร้างรอยยิ้ม ส่งพลังใจให้กับผู้ป่วยมะเร็ง หรือโครงการจิตอาสา ช่วยหมาแมว และการดำเนินงานส่วนใหญ่ต้องอาศัยการทำงานนอกชั้นเรียน ที่ใช้เวลาส่วนตัว เช่น ในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ดังนั้น สิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่สร้างเสริมพฤติกรรมจิตอาสาให้กับนักศึกษา ช่วยส่งเสริมความรู้สึกถึงการเสียสละความสุขสบายของตนเองต่อคนอื่นในสังคมได้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Supapoj (2018, p. 82) ที่พบว่าถ้าบุคคลรับรู้ถึงความสามารถของตนเอง และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ มาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาได้แล้ว บุคคลนั้นจะเกิดแรงผลักดันให้รู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา เพื่อทำประโยชน์ให้สังคมต่อไป

งานวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Sooksomchitra (2013, p. 147) ที่ได้ศึกษาผลของการสอนโดยใช้ โครงการต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ แต่แตกต่างกันตรงที่ Sooksomchitra (2013) ใช้วิธีการสื่อสารกับผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้สมุดบันทึกออนไลน์ การใช้ Face Chat หรือการนำเสนอทาง Social Network ในขณะที่การวิจัยครั้งนี้ใช้การสื่อสารแบบเผชิญหน้า โดยผู้สอนมีการพบปะพูดคุยกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม และมีการนำเสนอผลการดำเนินการในชั้นเรียนทั้งกลุ่มใหญ่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยทั้ง 2 เรื่องมี ความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมโดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุน

การเรียนรู้ร่วมกันในการโครงการเพื่อสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ภายหลังจากจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะสูงขึ้นกว่าก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาขั้นตอนการดำเนินงาน พบว่า คล้ายคลึงกับงานวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ ในระยะเตรียมการนักศึกษาจะทำการสำรวจสภาพชุมชน และในระยะปฏิบัติการนักศึกษาจะเลือกหัวข้อโครงการรับใช้สังคมและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และระยะที่ 3 เป็นการประเมินผลโครงการ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีพฤติกรรมจิตอาสาที่สูงขึ้น คือ ครูผู้สอน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวก และคอยส่งเสริมให้กำลังใจในสิ่งที่นักศึกษาลงมือปฏิบัติ รวมทั้งการสะท้อนคิดจากครูผู้สอนเพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่นักศึกษาได้ปฏิบัติต่อสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาแก่นักศึกษาทั้งสิ้น (Supapoj, 2018, p. 82)

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tongtagom (2018, p. 222) ที่พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนด้วยโครงการ ผู้นำกับจิตสาธารณะสามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาให้สูงขึ้นได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Titiya (2013, p. 75) ที่พบว่า การสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมช่วยพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาให้สูงขึ้นด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมนั้น เป็นลักษณะของการดำเนินงานที่นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม โครงการคุณธรรมนับเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำความดีมีคุณธรรมเชิงรุก โดยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง (Titiya, 2016, p. 122) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1971, pp. 5-7) ที่ กล่าวว่า ในการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมนั้น เด็กจะเกิดการพัฒนาจริยธรรมได้เมื่อเด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่างๆ รวมทั้งการได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของบุคคลอื่น มิใช่การรับรู้จากการฟังหรืออ่านเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริงนั่นเอง สอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรม ที่ผู้สอนส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ตั้งแต่ขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรมว่า นักศึกษาพยาบาลยังต้องการการพัฒนาในประเด็นใด จนถึงขั้นตอนการคิดวิธีการหรือกิจกรรมที่จะพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมดังกล่าว และลงมือดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ได้ตรงต่อ ตระหนักรู้ในพฤติกรรมจิตอาสาของตนเองในที่สุด

นอกจากนี้ แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรม จิตอาสานั้นยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาและพฤติกรรมจิตสาธารณะของ Matchmapiro (2013, p. 21-22) ที่สรุปแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาหรือจิตอาสาไว้ 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างเสริมแรงจูงใจ หรือการสร้างแรงเสริมทางบวกเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสร้างบรรยากาศและการสอนวิชาความเป็นมนุษย์ให้ 2) ขั้นการพัฒนา เป็นการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรงจากการทำกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมนั่นเอง และ 3) ขั้นปลูกฝัง ซึ่งเป็นการสร้างความยั่งยืนของพฤติกรรมจิตอาสาที่พัฒนาขึ้น โดยสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การสอดแทรกเรื่องจิตอาสา

ในทุกรายวิชาที่เปิดสอนเป็นต้น ทั้งนี้ ในรายวิชานี้จะพบว่าขั้นตอนที่ 3 ของการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาจะยังไม่ครบวงจรทั้งหมด แต่ต้องอาศัยการกระตุ้นเตือนการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมจิตอาสาจากอาจารย์ทุกภาควิชาต่อไป

การพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาโดยใช้โครงการคุณธรรมในครั้งนี่ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสา ของ Rajaprak University (2014, p. 1) ที่ได้ให้แนวคิดไว้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสาของผู้เรียนนั้นสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ แต่หลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติ (Action Learning) โดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาตามความเหมาะสมด้วยตนเอง และมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ โดยการปรับเปลี่ยนความคิดและมุงมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่องต่อไป และอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (Self – Reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเอง เมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตอาสาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ภายหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพฤติกรรมจิตอาสาโดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการคุณธรรมไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น เพื่อขยายผลทางการศึกษาต่อไป

1.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนในระยะเวลาสั้นๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการเพียงครั้งเดียว ดังนั้น ในการศึกษารั้งต่อไปอาจไม่จำกัดการศึกษาเฉพาะในรายวิชาแต่เป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีระยะเวลาดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ นานขึ้น

1.3 ในการศึกษารั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจิตอาสา โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ดังนั้น ในการดำเนินการครั้งต่อไป อาจมีการพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมจิตอาสาให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การใช้แบบสังเกตโดยอาจารย์หรือผู้เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลเพียงแห่งเดียว จึงอาจมีข้อจำกัดในการอ้างอิงไปยังนักศึกษพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด ดังนั้น ในการศึกษารั้งต่อไปอาจขยายการศึกษาเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด

2.2 ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลโดยตรง ดังนั้น ในการศึกษาคั้งต่อไปอาจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนมากขึ้น

References

- Foundation of Virtuous Youth. (2018). *Volunteer spirit: Moral School*. Bangkok: Sahamitr Printing and Publishing. [in Thai]
- Kalyanamits for Buddhist Networks. (2013). *Moral project guideline: Thai youth does good things for the king*. Bangkok: Kalyanamits for Buddhist Networks. [in Thai]
- Kata, W. (2018). Ethical behavior in nursing practice of nursing students. *Nakhon Phanom University Journal*, 8(Suppl.), 248-254. [in Thai]
- Kohlberg, L. (1971). *Stages of moral development*. Retrieved May 12, 2019, from <https://pdfs.semanticscholar.org/3d78/73858d76dbd4237d0b5647046d2701703214.pdf>
- Lenanant, A. (2016). Project based learning development for primary teacher, Petchaburi Province. *Veridian E-Journal, Silpakom University*, 9(2), 957-967. [in Thai]
- Matchmapiro, D. (2013). The public mind development of Thai youths. *Graduate Studies Journal*, 10(46), 13-23. [in Thai]
- Office of the National Education Commission. (1999). *National Education Act of B.E. 2542 (1999)*. Retrieved November 19, 2018, from <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf> [in Thai]
- Rajapruk University. (2014). *Volunteer Guideline*. Retrieved May 12, 2019, from http://kijakran.rpu.ac.th/template2/article_inside.php?article_id=142 [in Thai]
- Satapombumrungpao, P., Wongyai, W., Chitchirachan, C., & Chuanchom, S. (2017). A development guideline of factors affecting the service mind of students in vocational colleges in the northeastern. *Community Research Journal*, 11(3), 110-124. [in Thai]
- Sawadithaisong, S., Upachai, A., Katiwat, P., & Jaiboon P. (2013). *The integration of rural, religion, and University instruction to a trend of volunteer spirit behavior of students by using moral project*. Retrieved November 19, 2018, from <http://fmsresearch.snru.ac.th/rs/file/sanyasom.pdf> [in Thai]
- Sooksomchitra, A. (2013). *Development of a service learning instructional model using computer-supported collaborative learning in project-based learning approach to develop public consciousness of undergraduate students, Rajabhat University* (Doctor dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]

- Sriboribon, N. (2007). *Development of a causal model of students' volunteer mind in the upper secondary schools under the office of the basic education commission* (Master thesis). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Supapoj, N. (2018). Volunteer mind of undergraduate students of Rajabhat Universities in Bangkok Metropolitan area. *Chandrakasem Rajabhat University Journal of Graduate School*, 13(1), 78-88. [in Thai]
- Thanawuthikul, S., Chartuprachewin, C., Jansila, V., & kompuang, A. (2013). Strategy in public mind development for students in elementary basic schools. *Journal of Education Naresuan University*, 15(2) 46-57. [in Thai]
- Titiya, N. (2013). Development of moral reasoning utilizing group investigation cooperative learning and virtuous project base. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 9(3), 67-79. [in Thai]
- Titiya, N. (2016). Development of moral reasoning by teaching virtuous project following sufficiency economy philosophy. *Journal of Industrial Education*, 15(1), 121-128. [in Thai]
- Tongtagom, C. (2018). The effects of teaching with the use of the leader and the public mindedness project activities to develop teaching method for generation Y students. *Panyapiwat Journal*, 10(1), 222-235. [in Thai]
- Vetcho, S. (2014). Volunteer spirit behaviors in nursing care for children and the selected influencing factors of volunteer spirit behaviors of the third and fourth year nursing students, Prince of Songkla University. *Songklanagarind Journal of nursing*, 37(4), 10-22. [in Thai]
- Wanchai, A., Kaewasari, A., & Srisaket, J. (2017). The effects of teaching and learning management using the moral projects and reflection practices on nursing students' ethical behaviors. *Rajabhat J. Sci. Humanit. Soc. Sci.*, 18(2), 317-326. [in Thai]
- Wongpitak, T. (2013). *Effects of psychosocial factors to volunteer spirit behavior of undergraduate at Srinakharinwirot University* (Master thesis). Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]